

EURÓPAI KÖZPONTI BANK

AZ EUROBANKJEGYEK VISSZAFORGATÁSA: FELTÉTELRENDSZER A HITELINTÉZETEK ÉS A KÉSZPÉNZKEZELÉSEL HIVATÁSSZERŰEN FOGLALKOZÓ MÁS SZERVEZETEK SZÁMÁRA A HAMISÍTVÁNYOK FELISMERÉSÉRE ÉS A VALÓDI BANKJEGYEK FORGALOMKÉPESSÉG SZERINTI VÁLOGATÁSÁRA

I BEVEZETÉS

I.1 MIÉRT VAN SZÜKSÉG A BANKJEGY-VISSZAFORGATÁS KÖZÖS FELTÉTELRENDSZERÉNEK LÉTREHOZÁSÁRA?

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 106. cikkének (1) bekezdése, valamint a KBER alapokmányának 16. cikke feljogosítja az eurorendszert eurobankjegyek kibocsátására. Ezen belül az egyik fő feladat a forgalomban lévő eurobankjegyek integritásának és védelmének biztosítása, illetve, tágabb értelemben, az eurobankjegyekbe vetett lakossági bizalom megőrzése. E célkitűzések megvalósítása érdekében a forgalomban lévő eurobankjegyek állapotát (minőségét) olyan jó szinten kell tartani, hogy a lakosság fizetőeszközként elfogadja őket, valamint, hogy a különböző bankjegyfelfogadó eszközökben könnyen felhasználhatók legyenek. Továbbá csak a jó minőségű bankjegyeket lehet egyszerűen és megbízhatóan valóság szempontjából vizsgálni. Mivel a használat során a bankjegyek minősége szükségszerűen romlik, az elhasználdott vagy sérült bankjegyeket rövid időn belül be kell vonni a forgalomból, és új vagy forgalomképes bankjegyekkel kell pótolni. Az eurobankjegy mint fizetőeszköz megbízhatóságának megőrzéséhez az is hozzátartozik, hogy a hamis bankjegyeket gyorsan fel kell ismerni, és a bűnüldöző szervek felderítő munkájának megkönnyítése érdekében haladéktalanul el kell juttatni az illetékes nemzeti hatóságokhoz.

A zavartalan bankjegyelátás és a forgalomban lévő bankjegyek jó minőségének biztosítása érdekében egyes nemzeti központi bankok (NKB-k) megállapodtak a hitelintézetekkel, amelynek értelmében a készpénzkiadó berendezések és bankjegykiadó automaták (a továbbiakban együttesen „ATM-ek”¹ kizárólag az NKB-k által feldolgozott bankjegyeket bocsáthattak ki.

E stratégia garantálta, hogy az újra forgalomba hozatal során a hitelintézetek nem adtak ki ügyfeleiknek hamis fizetőeszközöket, továbbá azt, hogy a bankjegyek folyamatosan visszakerültek az NKB-khoz, amelyek az esetek többségében így ellenőrzésük alatt tartották a forgalomban lévő bankjegyek minőségét, a megfelelően magas jegybanki megfordulásnak köszönhetően.

A Tanács 2001. június 28-i 1338/2001/EK rendeletének 6. cikke – amely meghatározza az euro pénzhamisítás elleni védelmének biztosításához szükséges intézkedéseket – kötelezi a hitelintézeteket, továbbá bármely más olyan szervezetet, amely hivatásszerűen foglalkozik a bankjegyek [és érmék] válogatásával és újra forgalomba hozatalával – beleértve a különböző valuták váltásával foglalkozó gazdálkodó szervezeteket, pl. pénzváltó helyeket (a továbbiakban

¹ A jelen feltételrendszerben a „bankjegykiadó automata” (*automated teller machine*) kifejezés jelentése a készpénz-visszaforgató gépek (*cash recycling machines*) kivételével minden önkiszolgáló (ügyfél által kezelt) bankjegykiadó eszközt magában foglal függetlenül attól, hogy az emellett milyen más szolgáltatásra (pl. elektronikus banki átutalás, bankszámlaegyenleg kinyomtatása stb.) vehető igénybe.

együttesen „hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek”) – hogy vonjanak be minden olyan általuk átvett eurobankjegyet [és -érmét], amelyről biztosan tudják vagy elegendő okkal feltételezik, hogy hamis, majd haladéktalanul továbbítsák azokat az illetékes nemzeti hatóságokhoz. A 6. cikk továbbá előírja a tagállamoknak a szükséges intézkedések meghozását annak biztosítása érdekében, hogy hatásos, arányos, és visszatartó erejű szankciókkal sújtsák azokat a hitelintézeteket és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteket, amelyek e kötelezettségüknek nem tesznek eleget.

2002. április 18-án a Kormányzótanács elfogadta az eurorendszer készpénz-visszaforgató (*cash recycling machines*) és készpénz-befizetésre alkalmas gépekkel (*cash-in machines*) kapcsolatos követelményjegyzékét, amely iránymutatásként szolgál mind a hamisítványok felismerése, mind az eurobankjegyekre vonatkozó minimális válogatási követelmények tekintetében. Miután a követelményeket az eurorendszerben résztvevő NKB-k hatályba léptették, azokban az országokban, amelyekben előzőleg törvények vagy központi banki megállapodások miatt tilos volt a bankjegyek visszaforgatása, a hitelintézeteknek lehetőségük nyílt arra, hogy az NKB-któl rendelt bankjegyeken túlmenően a követelményjegyzékben szereplő gépekkel helyben feldolgozott bankjegyeket bocsássonak ügyfeleik rendelkezésére.

A követelményjegyzék bevezetését követően egyes NKB-k a bankszektoral, illetve a kormánnyal együttműködésben intézkedéseket hajtottak végre a szabályozás hatókörének kibővítésére. Feltételrendszereket dolgoztak ki, amelyek további eurobankjegy-visszaforgatási jogokkal ruházták fel a hitelintézeteket és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteket azzal a kikötéssel, hogy a bankjegyeket megfelelően kell vizsgálni mind a valódiság mind a forgalomképesség szempontjából olyan bankjegyzvizsgáló gépek segítségével, amelyek sikeresen megfeleltek valamely NKB által az eurorendszer közös eljárása szerint végzett bevizsgáláson. A hitelintézetek készpénzforgalmi szerepére vonatkozó különböző nemzeti hagyományok, valamint a követelményjegyzék tagállamonként eltérő alkalmazása miatt az euroövezetben jelenleg háromféle modell különböztethető meg:

1. A hitelintézetek kizárólag az NKB-k által rendelkezésükre bocsátott bankjegyekkel láthatják el ügyfeleiket.² A bankjegyek visszaforgatása csak az eurorendszer által bevizsgált készpénz-visszaforgató gépek igénybevételével engedélyezett;
2. A hitelintézetek kizárólag az NKB-k által rendelkezésükre bocsátott bankjegyekkel láthatják el ügyfeleiket. A bankjegyek visszaforgatása kizárólag abban az esetben engedélyezett, ha a bankjegyek valódiságát és forgalomképességét az eurorendszer által sikeresen bevizsgált készpénz-visszaforgató gép vagy más berendezés segítségével állapítják meg;
3. A hitelintézetek számára a bankjegy-visszaforgatást illetően nincs kötelező érvényű központi banki szabályozás, mégis elvárás velük szemben, hogy együttműködjenek NKB-jukkal és kövessék annak útmutatásait.

A készpénz-visszaforgatás lehetősége módot ad a hitelintézeteknek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteknek, hogy hatékonyabban és alacsonyabb költségek mellett töltsék be a készpénzellátási szerepüket. A verseny miatt fellépő torzulások kiküszöbölésének, valamint az euroövezetbeli összehangolt bankjegy-visszaforgatási követelményrendszer kialakításának érdekében az eurorendszer az egész euroövezetre érvényes általános feltételrendszer

2 Ez általában nem vonatkozik a kisebb összegű pénztári tranzakciókra.

mellett döntött. A feltételrendszer a hitelintézetekre és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetekre vonatkozik, világosan megfogalmazza a követelményeket a bankjegy-visszaforgatással kapcsolatban, különösen a hamisítványok felismerésére és az eurobankjegyek forgalomképeségi vizsgálatát szolgáló minimumkövetelményekre vonatkozó közös szabályokat.

1.2 A FELTÉTELRENDSZER CÉLJA

A feltételrendszer alapvető célja, hogy 1) segítséget nyújtson a hitelintézeteknek és a készpénzkezelési tevékenységet hivatásszerűen folytató más szervezeteknek a Tanács 1338/2001/EK rendeletének 6. cikkében foglalt kötelezettségek teljesítésében; 2) hatékonyan valósítson meg közös politikát a hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek bankjegy-visszaforgatási tevékenységével kapcsolatban az euroövezeten belüli versenyből eredő torzulások elkerülésére, továbbá az úgynevezett egységes eurokészpénz-övezet (*single euro cash area*) kialakításához való hozzájárulásra; 3) az eurobankjegyek kezelésének témakörében megfelelő gondossági szabályok (*due diligence standards*) betartását ajánlja a hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek számára, előmozdítva ezzel a forgalomban lévő eurobankjegyek minőségének és valódiságának megőrzését.

Megjegyzendő, hogy a hitelintézeteket és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteket nem illeti meg kompenzáció a feltételrendszer alkalmazása kapcsán felmerült bármely költségért, sem akkor, amikor az EKB vagy valamely NKB egyéb intézkedéseket foganatosít a forgalomban lévő bankjegyek minőségének javítására, továbbá akkor sem, ha módosított vagy új biztonsági elemekkel ellátott eurobankjegyek kibocsátásáról születik döntés. Az eurorendszer a bankjegy kibocsátás fölötti jogköre révén a feltételrendszert bármikor hatályon kívül helyezheti, illetve egyéb intézkedéseket hozhat a forgalomban lévő eurobankjegyek integritásának és védelmének megőrzése érdekében.

2 AZ EUROBANKJEGYEK VISSZAFORGATÁSÁNAK FELTÉTELRENDSZERE A HITELINTÉZETEK ÉS A KÉSZPÉNZKEZELÉSEL HIVATÁSSZERŰEN FOGLALKOZÓ MÁSSZERVEZETEK SZÁMÁRA

Jelen feltételrendszer nem sérti a Tanács 1338/2001/EK rendeletét, sem azon nemzeti intézkedéseket, amelyeket a tagállamok e rendelet szerint meghoztak. Célja sokkal inkább, hogy elősegítse ezen intézkedések zökkenőmentes végrehajtását az eurorendszer hatáskörén belül.

2.1 A BANKJEGYEK VISSZAFORGATÁSÁRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK

2.1.1 A BANKJEGYVIZSGÁLÓ GÉPEK MEGHATÁROZÁSA

A hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek által visszaforgatásra használt, a jelen dokumentumban szereplő bankjegyvizsgáló gépeknek a következő kategóriák egyikéhez kell tartozniuk:

1. Ügyfél által kezelt gépek. Ide tartoznak például a különféle készpénz-visszaforgató és készpénz-befizetésre alkalmas gépek.
2. Alkalmazott által működtetett gépek. Ezeket további csoportokra lehet bontani: 1) a bankjegyek valódiságát és forgalomképességét vizsgáló gépek, vagyis bankjegyfeldolgozó és -válogató gépek; 2) csak a bankjegyek valódiságát vizsgáló gépek, azaz valódiságvizsgáló gépek. Bármilyen, alkalmazott által működtetett gépről legyen is szó, annak alkalmasnak kell lennie

a bankjegykötegek feldolgozására, a bankjegyek egyenkénti, a gép kezelőjének beavatkozása nélküli osztályozására „valódi” és „hamis-gyanús” (visszautasított bankjegy) kategóriákba, valamint utóbbiaknak a valódiaktól való fizikai elkülönítésére.³

Az említett géptípusokkal megegyező funkcióval rendelkező és azonos célközönséget kiszolgáló gépek jövőbeli modelljeinek és az ilyen más készpénzkezelő berendezéseknek meg kell felelniük az alábbi általános követelményeknek ahhoz, hogy az általuk feldolgozott bankjegyeket ATM-eken vagy az ügyfél által kezelt más eszközökön keresztül újra forgalomba lehessen hozni.

Ahhoz, hogy az új hamisítványokat megbízhatóan fel lehessen ismerni, az említett géptípusoknak átalakíthatóknak kell lenniük. További követelmény, hogy az érintett géptípusoknak a szigorúbb vagy a kevésbé szigorú forgalomképességi követelmények szerint is módosíthatóknak kell lenniük.

2.1.2 ALAPELVEK

A hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek csak az után hozhatják ügyfeleiken keresztül újra forgalomba az eurobankjegyeket, ha azok valódiságát és forgalomképességét megfelelően megvizsgálták, összhangban az EKB jelen dokumentumban lefektetett kritériumaival és az egyes NKB-knak a feltételrendszer megvalósítását elősegítő kiegészítő rendelkezéseivel, ha ilyeneket meghoznak. A kiegészítő rendelkezéseknek nem szabad sérteniük az egyenlő feltételek alapelvét, teljes összhangban kell állniuk a feltételrendszerben lefektetett követelményekkel, és alkalmazásukról kötelező az eurorendszert rendszeresen tájékoztatni.

A hitelintézeteknek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteknek a fentiek túlmenően be kell tartaniuk a pénzhamisításra vonatkozó közösségi és nemzeti szintű jogszabályokba foglalt összes kötelezettséget is.

A visszaforgatandó bankjegyek valódisági és forgalomképességi vizsgálatát vagy az NKB-k által sikeresen bevizsgált bankjegyvizsgáló berendezések segítségével, vagy szakképzett munkatársak közreműködésével kell elvégezni.

A bankjegyeket ATM-eken vagy ügyfél által kezelt eszközön keresztül csak abban az esetben lehet visszajuttatni a forgalomba, ha valódiságukat és forgalomképességüket valamely NKB által sikeresen bevizsgált bankjegyvizsgáló géppel már megvizsgálták.

Azokat a bankjegyeket, amelyek valódiságát szakképzett munkatársak manuális ellenőrzéssel vagy sikeresen bevizsgált bankjegyvizsgáló berendezés igénybevétele nélkül állapították meg, nem lehet ATM-eken vagy az ügyfél által kezelt más eszközökön keresztül visszajuttatni a forgalomba; erre kizárólag a pénztárnál, a forgalomképességi vizsgálatot követően van lehetőség.

³ Jelen dokumentum nem foglalkozik a bankjegyvizsgáló berendezések következő típusaival: 1) olyan valódiságvizsgáló eszközök, amelyeknél a felhasználónak kell eldönteni, hogy a vizsgált bankjegy valódi-e vagy sem; 2) olyan valódiságvizsgáló eszközök, amelyek egyenként vagy kötegenként feldolgozzák a bankjegyeket, sőt a kezelő beavatkozása nélkül a valódiság szerint osztályozzák is őket, de nem teszik lehetővé automatikusan a hamis-gyanús bankjegyek fizikai különválasztását a valódiaktól; 3) alkalmazott által kezelt automatizált pénztári eszközök (automata pénztári széfek), amelyeket a hitelintézetek ügyfélszolgálati részlegében a pénztárszemélyzet kezel.

A valódiság és forgalomképesség szempontjából nem vizsgált bankjegyeket nem lehet újra forgalomba hozni; az ilyen példányokat vissza kell juttatni az illetékes NKB-hoz vagy kijelölt megbízottjához, illetve megbízottjaihoz.

2.1.3 KIVÉTELEK

a) ATM-eken vagy ügyfél által kezelt más eszközökön keresztül újra forgalomba hozott bankjegyek forgalomképességének vizsgálata manuális úton

A hitelintézetek távoli helyen levő és nagyon alacsony készpénzforgalmat lebonyolító fiókjai esetében, a 2.1.2. pontban foglalt alapelvek alóli kivételként, szakképzett munkatársak is megállapíthatják az ATM-eken vagy az ügyfél által kezelt eszközökön keresztül újra forgalomba hozható bankjegyek forgalomképességét, ám tevékenységüket a jelen dokumentum mellékletében foglalt válogatási minimumkövetelmények betartásával (manuális forgalomképességi válogatás)⁴ kötelesek végezni. A valódiságvizsgálatot egy NKB által sikeresen bevizsgált valódiságvizsgáló gép segítségével kell elvégezni. A hitelintézetek az NKB-kkal szorosan együttműködve kötelesek országos szinten 5%-ra korlátozni az egyes címletekből ATM-en és az ügyfél által kezelt más eszközökön keresztül, forgalomképesség szempontjából manuális vizsgálat alapján visszaforgatott mennyiséget.

b) *Vis maior*

Vis maior – amelynek fogalmát a hitelintézet vagy a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezet alapítási helye szerint illetékes ország jogrendszerének megfelelően határozzák meg és ennek következtében a bankjegyllátásban bekövetkező komolyabb fennakadás esetén a hitelintézet vagy a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezet a zavartalan bankjegyllátás biztosítása érdekében kivételes és átmeneti jelleggel szakképzett munkatársakkal is vizsgálhatja a bankjegyek valódiságát és forgalomképességét a jelen dokumentumban lefektetett követelményeknek megfelelően. A *vis maior* ilyen eseteiben az adott hitelintézet vagy a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezet köteles haladéktalanul tájékoztatni az illetékes NKB-t a szakképzett munkatársak bevonásával végzett manuális bankjegyzvizsgálatokról. A tájékoztatás keretében részletes és pontos leírás kell adni a *vis maior* jellegéről, továbbá meg kell jelölni az eurobankjegyek várható manuális feldolgozási időtartamát.

2.1.4 AZ ATM-EK ÉS AZ ÜGYFÉL ÁLTAL KEZELT MÁS ESZKÖZÖK MŰKÖDTETÉSE HARMADIK FÉL BEVONÁSÁVAL

Azon más szervezetek, elsősorban kiskereskedők esetében, akik önkiszolgáló bankjegykiadó eszközöket (pl. ATM-eket) üzemeltetnek, elvárás – függetlenül attól, hogy a Tanács 1338/2001/EK rendeletének 6. cikke nevesíti-e azokat vagy sem –, hogy kellően elvégezzék a bankjegyek valódiságának és forgalomképességének vizsgálatát, a jelen feltételrendszerben foglalt követelményekkel összhangban. Az eurorendszer figyelemmel kíséri az e területen bekövetkező fejleményeket.

2.2 A HAMISÍTVÁNYOK FELISMERÉSE

A hamisítványok magas szintű felismerése és újra forgalomba hozataluk megakadályozása kiemelt feladat. Az eurobankjegyek valódiságát vizsgáló bankjegyzvizsgáló gépeknek éppen ezért megbízható módon alkalmasnak kell lenniük a hamis eurobankjegyek felismerésére, a valódiaktól való elkülönítésére. A hitelintézetek pénztáiraiban az eurobankjegyek visszaforgatása

⁴ A mellékletet az NKB-k igény szerint juttatják el a hitelintézetekhez, a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetekhez, valamint a bankjegyzvizsgáló gépek gyártóihoz.

során gondoskodni kell arról, hogy e bankjegyek valódiságát legalább szakképzett munkatársak megvizsgálják.

A hamis vagy hamis-gyanús bankjegyeket – a Tanács 1338/2001/EK rendeletének figyelembevételével megalkotott nemzeti szintű szabályozással összhangban – haladéktalanul el kell juttatni az illetékes hatósághoz.

2.3 A FORGALOMKÉPTELEN BANKJEGYEK FELISMERÉSE

Az újra forgalomba hozandó bankjegyek forgalomképességét az eurorendszer bankjegyválogatásra vonatkozó közös minimumkövetelményei alapján kell ellenőrizni, amely követelmények a mellékletben található és a feltételrendszer szerves részét képezik. A forgalomképtelen bankjegyeket vissza kell juttatni az NKB-hoz. Mivel a két legkisebb címletű (5 és 10 eurós) bankjegy a forgalomban általában nagyobb igénybevételnek és elhasználódásnak van kitéve, javasolt, hogy ezen címletű bankjegyek a forgalomban lévő bankjegyek jó minőségének biztosítása érdekében a kiskereskedők és a lakosság tagjai részére rendszeresen kerüljenek kifizetésre.

A forgalomképesség szerinti válogatás egyes kritériumainak összeállításánál az volt a szándék, hogy megóvják az euroövezetben forgalomban lévő eurobankjegyek minőségét. Az EKB-nak az említett cél érdekében jogában áll a követelményeken módosítani.

A készpénzciklus zavartalanságának és a forgalomban lévő bankjegyek jó minőségének biztosítására az NKB-k saját hatáskörükön belül folyamatosan figyelemmel kísérik az eurobankjegyek minőségének alakulását. Amennyiben a forgalomban lévő egyes bankjegycímletek minőségében romlás tapasztalható, az NKB-k, az EKB tájékoztatását követően, iránymutatást adhatnak ki a forgalomképesség-vizsgáló rendszerek beállításainak módosításáról.

2.4 A BANKJEGYKEZELŐ BERENDEZÉSEK ÁLTAL FELDOLGOZOTT EUROBANKJEGYEK OSZTÁLYOZÁSA ÉS A VELÜK KAPCSOLATOS TOVÁBBI TEENDŐK

2.4.1 ÜGYFÉL ÁLTAL KEZELT GÉPEK

Az ügyfél által kezelt gépek esetében a befizetett bankjegyeket az alábbi kategóriák valamelyikébe kell osztályozni. Az olyan gépek esetében, amelyek nem vizsgálják a befizetett bankjegyek forgalomképességét és nem forgatják vissza a forgalomképes bankjegyeket (pl. készpénz befizetésre alkalmas gépek) nem szükséges különbséget tenni a 4a és 4b kategória között.

A 2. és 3. kategóriába tartozó bankjegyek/hamisítványok, valamint az érintett számlatulajdonos nyilvántartására és azonosítására azért van szükség, hogy ezzel biztosítva legyen a nyomon követhetőség, amely növeli a biztonságot. Ahhoz, hogy egy NKB által – a 3. kategóriájú bankjegyek közül – hamisítványnak minősített bankjegyek esetén vissza lehessen keresni a számlatulajdonost, az azonosító jeleket és az ügyfél-azonosítót, legalább nyolc hétig tárolni kell az érintett bankjegyek felismerését követően, amennyiben az információkat a 3. kategóriájú bankjegyekkel együtt nem adják át az illetékes nemzeti hatóságoknak.

A rendőrségi videokamerás megfigyelés ajánlott, ami a bűncselekmények elkerülése érdekében nagyobb biztonságot nyújt. A videokamerás megfigyelésre a vonatkozó nemzeti jogszabályok az irányadók.

1. táblázat A bankjegyek osztályozása az ügyfél által kezelt gépeknél és a további teendők

Kategória	Osztály	Tulajdonságok	Teendők
1	Nem bankjegyeknek, nem eurobankjegyeknek felismert.	Nem minősül bankjegyeknek az alábbi okok miatt: – hibás kép és formátum; – szállítási hiba (pl. két bankjegy kerül be egyszerre, stb.); – nagy számárfülek vagy hiányzó darabok; – kézzel rajzolt bankjegyek, elválasztó kártyák stb.; – nem eurobankjegy;	Vissza az ügyfélhez.
2	Hamis-gyanús eurobankjegyek minősülő tárgyak ¹⁾	A kép és a formátum felismert, de a valódiságot bizonyító egy vagy több elem hiányzik, vagy minősége egyértelműen a tűréshatáron kívülre esik;	Bevonandó a forgalomból. Valódiságvizsgálat céljából a számlatulajdonossal kapcsolatos információkkal együtt a nemzeti szabályozással összhangban minél előbb, de legkésőbb 20 munkanappal a gépbe való befizetést követően, eljuttatni az illetékes nemzeti hatóságokhoz. Számlatulajdonos részére nem jóváírandó.
3	Nem egyértelműen valódinak minősülő eurobankjegyek	A kép és a formátum felismert, de nem az összes, valódiságot bizonyító elem felismert minőségbeli és/vagy tolerancia eltérések miatt. Többnyire sérült vagy szennyezett bankjegyek.	Az érintett bankjegyeket elkülönítve kell feldolgozni, majd valódiságvizsgálat céljából a vonatkozó nemzeti szabályozással összhangban minél előbb, de legkésőbb 20 munkanappal a gépbe való befizetést követően, elszállítani az illetékes nemzeti hatóságokhoz. ²⁾ A számlatulajdonosra vonatkozó információkat a bankjegyek felismerését követően nyolc hétig megőrizni, és amennyiben igény van rá, rendelkezésre bocsátani. A másik lehetőség, hogy a számlatulajdonos azonosítását lehetővé tévő információkat a 3-as kategóriába tartozó bankjegyekkel együtt az illetékes nemzeti hatóságokkal egyetértésben átadni a hatóságoknak. Számlatulajdonos részére jóváírható.
4a	Valódinak és forgalomképesnek minősülő eurobankjegyek	A gép által támogatott valamennyi valódisági és forgalomképességi vizsgálat pozitív eredménnyel járt.	Visszaforgatásra felhasználható. Számlatulajdonos részére jóváírandó.
4b	Valódinak de forgalomképtelennek minősülő eurobankjegyek	A gép által támogatott valamennyi valódiságvizsgálat pozitív eredménnyel járt. A gép által támogatott valamennyi forgalomképességi vizsgálat negatív eredménnyel járt.	Visszaforgatásra nem felhasználható, az NKB részére visszaküldendő. Számlatulajdonos részére jóváírandó.

1) A 2-es kategória többnyire azokat a készpénzkezelési tevékenységet hivatásszerűen folytató szervezetek által átvett bankjegyeket foglalja magában, amelyekről – a Tanács 1338/2001/EK rendeletének értelmében – „tudják vagy elegendő okkal feltételezik, hogy hamisak”. A bankjegy valódiságával kapcsolatos végső döntést valamely NKB hozza meg.

2) Amennyiben a 3-as kategóriába sorolt bankjegyeket fizikailag nem különböztetik el a 4a és 4b kategóriájú bankjegyektől, az összes bankjegyet 3-as kategóriába tartozóként kell kezelni, és ennek megfelelően vissza kell juttatni az illetékes nemzeti hatóságokhoz.

2.4.1 ALKALMAZOTT ÁLTAL MŰKÖDTETETT GÉPEK

Az alkalmazott által működtetett gépeknek a bankjegyeket hamis-gyanús vagy valódi bankjegy kategóriába kell osztályozni. A valódi bankjegyeket vizsgálni kell forgalomképességi szempontból, a forgalomképtelen bankjegyeket el kell különíteni a forgalomképesektől.

2. táblázat A bankjegyek osztályozása alkalmazott által működtetett gépekkel és a további teendők

Kategória	Osztály	Tulajdonságok	Teendők
A	(i) Nem eurobankjegyként felismert tárgyak, (ii) hamis-gyanús eurobankjegyek.	Nem bankjegyként felismert tárgyak az alábbi okok miatt: – szállítási hiba (pl. két bankjegy kerül be egyszerre, stb.); – hibás kép és formátum; – nagy számfülek, hiányzó darabok; – kézzel rajzolt bankjegyek, elválasztó kártyák, stb.; – nem eurobankjegy; – a kép és a formátum felismert, de a valódiságot bizonyító egy vagy több elem hiányzik, vagy egyértelműen a tűréshatáron kívülre esik; – a kép és a formátum felismert, de minőségbeli és/vagy tolerancia eltérések miatt nem az összes valódiságot igazoló elem felismert. Többnyire forgalomképtelen vagy szennyezett bankjegy.	(i) Nem eurobankjegyként felismert tárgyak pl. üres papír, más valuta, csekk. Miután a tárgyakat az alkalmazott szemrevételezte, külön kell azokat választani a hamis-gyanús eurobankjegyeiktől. (ii) Minden más tárgyat, azaz hamis-gyanús eurobankjegyet, külön kell feldolgozni, majd valódiságvizsgálatra a lehető leggyorsabban át kell adni az illetékes nemzeti hatóságoknak a nemzeti szabályozással összhangban, de mindenképpen a bankjegyek befizetését követő legfeljebb húsz munkanapon belül.
B 1	Valódinak és forgalomképesnek minősülő eurobankjegyek.	A gép által támogatott valamennyi valódisági és forgalomképességi vizsgálat pozitív eredménnyel járt.	Visszaforgatásra felhasználható. Számlatulajdonos részére jóváírandó.
B 2	Valódinak, de forgalomképtelennek minősülő bankjegyek.	A gép által támogatott valamennyi valódiságvizsgálat pozitív eredménnyel járt. A gép által támogatott forgalomképességi vizsgálatok negatív eredménnyel jártak.	Visszaforgatása nem felhasználható, az NKB részére visszaküldendő. Számlatulajdonos részére jóváírandó.

2.5 TÁJÉKOZTATÁS AZ EUROBANKJEGYEKRŐL ÉS BIZTONSÁGI ELEMEIKRŐL

Az eurobankjegyekkel és biztonsági elemekkel kapcsolatban 2000 és 2001 során az euro tesztelési programjának keretében tájékoztatták az érintett piaci szereplőket. A jövőben az eurorendszer az érintett harmadik felekkel is együttműködik majd ezen a területen. A hitelintézeteket és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteket olyan korán tájékoztatni fogja a módosított vagy új biztonsági elemekkel ellátott eurobankjegyek kibocsátásáról, hogy azok időben fel tudjanak készülni az új eurobankjegyek kezelésére.

2.6 A VISSZAFORGATÁSRA HASZNÁLT BANKJEGYVIZSGÁLÓ BERENDEZÉSEK KÖZÖS, NKB-S BEVIZSGÁLÁSA

A feltételrendszerrel összhangban, azon eurobankjegyek visszaforgatásához, amelyek feldolgozása a 2.1.1. pontban meghatározott bankjegyvizsgáló berendezésekkel történik, olyan berendezéseket kell használni, amelyek gyártói bizonyították, hogy azok megfelelnek a jelen dokumentumban meghatározott követelményeknek. Ehhez az NKB-k a gyártók részére az aktuálisan előforduló eurohamisítványok, valamint a valódi forgalomképes és forgalomképtelen eurobankjegyek széles választékával közös bevizsgálást tesznek lehetővé a detektor-rendszerekre és bankjegyvizsgáló-gépekre megfelelő helyszíneken. A bevizsgálások és azok eredményei az egész euroövezetben érvényesek. Ha egy ügyfél vagy alkalmazott által kezelt gép valamelyik NKB-nál sikeresen megfelelt az eurorendszer közös bevizsgálási eljárásán, akkor az illető berendezés a teljes euroövezetben használható a nemzeti szabályozással/törvényekkel összhangban anélkül, hogy más NKB is újra bevizsgálná. Az eurorendszer az EKB és az NKB-k honlapján közli azoknak a 2.1.1. pontban meghatározott ügyfél és alkalmazott által kezelt gépeknek a jegyzékét, amelyek

sikeresen megfeleltek valamelyik NKB-nál a közös bevizsgálási eljáráson. Azt a sikeresen bevizsgált gépet, amely nem felel meg egy újbóli, NKB-s bevizsgáláson, leveszik az EKB és az NKB-k honlapjáról. Az említett gépek üzembe helyezését megelőzően a hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek kötelesek az érintett NKB-(ka)t értesíteni a berendezés alkalmazásáról.

Az NKB-k nem adnak ki igazolást a gyártóknak, illetve más harmadik félnek a sikeres bevizsgálás befejeztekor. Mégis, ha valamelyik NKB egy gépet sikeresen bevizsgál, van lehetőség a bevizsgálásról szóló összefoglaló kibocsátására.

A bevizsgálás csak a megvizsgált hamisítványok esetében érvényes. Az eurorendszer nem vállal tényleges felelősséget arra az esetre, ha az NKB-k által sikeresen bevizsgált gépek nem felelnek meg a jelen feltételrendszer követelményeinek. Ezért a gyártókkal együttműködésben a hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek feladata a gépek korszerűsítése az érintett gyártóktól beszerezhető legújabb valódiságvizsgáló hardverrel és/vagy szoftverrel való felszerelés útján. Az eurorendszer olyan eljárásokat kíván kidolgozni, amelyekkel támogatja az érintett harmadik feleket (gyártókat, üzemeltetőket) gyártmányaik megfelelő időben történő korszerűsítésének biztosításában, valamint tájékoztatja a hitelintézeti szektort a géppel olvasható biztonsági elemek utánzatával előállított aktuális hamisítványokról. A hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek kötelesek megkövetelni a gyártóktól, hogy minden esetben valamely NKB-val újra bevizsgáltsák gépüket, ha bármilyen módon korszerűsítik a valódiság-vizsgáló hardvert és/vagy szoftvert.

Arra kérjük a gyártókat, hogy megfelelően tájékoztassák az NKB-kat arról, hogyan lehet a gépeket alkalmassá tenni az újabb hamisítványok felismerésére, illetve a szigorúbb vagy kevésbé szigorú forgalomképességi követelmények használatára akkor, ha 1) csak a szoftvert kell módosítani, vagy ha 2) a szoftvert és a hardvert egyaránt módosítani kell. Ezeket az információkat az érintett felek közötti titoktartási megállapodásban kell rögzíteni.

2.7 AZ NKB FELÜGYELETI SZEREPE

Annak érdekében, hogy az eurorendszer a tárgyalta feltételrendszer betartását ellenőrizni tudja, a hitelintézeteknek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteknek rendszeres tájékoztatást kell nyújtaniuk az NKB-k részére az alábbi témakörökben:

- általános információk a visszaforgatásról és a készpénzkezelőközpontokról;
- a készpénzes műveletek volumenstatisztikái;
- információk a visszaforgatásra használt gépekről és ATM-ekről; és
- távoli helyen levő, nagyon alacsony készpénzforgalmat lebonyolító hitelintézeti fiókokról, ahol a bankjegyek forgalomképességét manuálisan vizsgálják.

Az eurorendszer – a bankrendszerrel egyeztetve – 2005 első felében határozza meg részletesen a szolgáltatandó információk körét.

A hitelintézetek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezetek kötelesek az NKB-k számára lehetővé tenni a működtetett gépek rendszervizsgálatát annak érdekében, hogy

ellenőrizni lehessen, megfelelően működik-e a valódiságvizsgálat, a forgalomképességi vizsgálat (ha van ilyen), valamint megfelelően nyomon követhetők-e a tranzakciók (az ügyfelek által kezelt gépek esetében). Az ellenőrzés során az említetteken kívül az NKB-k megvizsgálhatják a gépek működtetésére irányadó szabályzatokat, a bankjegyeknek a feldolgozást követő kezelését, valamint – mintavétel alapján – a szakképzett munkatársak által végzett forgalomképességi válogatást. Ha egy NKB a vizsgálat során valamilyen szabálytalanságot fedez fel, a hitelintézeteknek, illetve a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteknek sürgősen meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minél hamarabb megfeleljenek a feltételrendszer követelményeinek. Amennyiben a rendszerellenőrzés során kiderül, hogy egy bizonyos típusú bankjegyzvizsgáló gép nem tudja felismerni az összes aktuális hamisítványt, az érintett intézménynek késedelem nélkül korszerűsítenie kell a szóban forgó összes gépét. Az eurorendszer arról is gondoskodni fog, hogy a gyártók tájékoztassák ügyfeleiket, milyen korszerűbb típusok rendelhetők azokból a gépekből.

3 A FELTÉTELRENDSZER ALKALMAZÁSA A GYAKORLATBAN

Az NKB-k a fenti feltételrendszert nemzeti szinten a lehető legkorábbi időpontban, de legkésőbb 2006 végéig alkalmazzák. A rendszer alkalmazását megelőzően a jelenleg hatályos nemzeti szabályozás/intézkedéscsomag marad érvényben, továbbá fennmarad az egyes NKB-k kapcsolata a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó nemzeti szervezetekkel. Amint nemzeti szinten alkalmazásra kerül a feltételrendszer, a hitelintézeteknek és a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglalkozó más szervezeteknek kétéves átmeneti időszak áll majd rendelkezésükre a vonatkozó eljárásoknak és a már üzemben levő gépeknek az új feltételek alapján történő átalakítására. Az átmeneti időszak azonban legkésőbb 2007 végével lezárul. Ha a hitelintézetek és a készpénzkezelési tevékenységet hivatásszerűen folytató más szervezetek a bankjegy-visszaforgatás ellen döntenek, továbbra is fennáll számukra a lehetőség arra, hogy eurobankjegy-szükségletüket az NKB-knál elégítsék ki az egyes NKB-k által meghatározott módon.

Jelen feltételrendszer felváltja az eurorendszernek a 2002. április 18-án a Kormányzótanács által elfogadott, a készpénz-visszaforgató és készpénz-befizetésre alkalmas gépek használatát szabályozó követelményrendszerét anélkül, hogy érintené az ezen gépekkel kapcsolatos jelenleg érvényben levő szerződéses kapcsolatokat.

© Európai Központi Bank (2005)
Cím: Kaiserstrasse 29, D-60311 Frankfurt am Main, Németország
Postacím: Postfach 16 03 19 60066 Frankfurt am Main, Németország
Telefon: +49 69 1344 0;
Honlap: <http://www.ecb.int>;
Fax: +49 69 1344 6000;
Telex: 411 144 ecb d

Minden jog fenntartva. A kiadvány kizárólag oktatási és nem kereskedelmi célból, a forrás feltüntetésével sokszorosítható.

ISBN 978-92-899-0085-0 (elektronikus formában)

